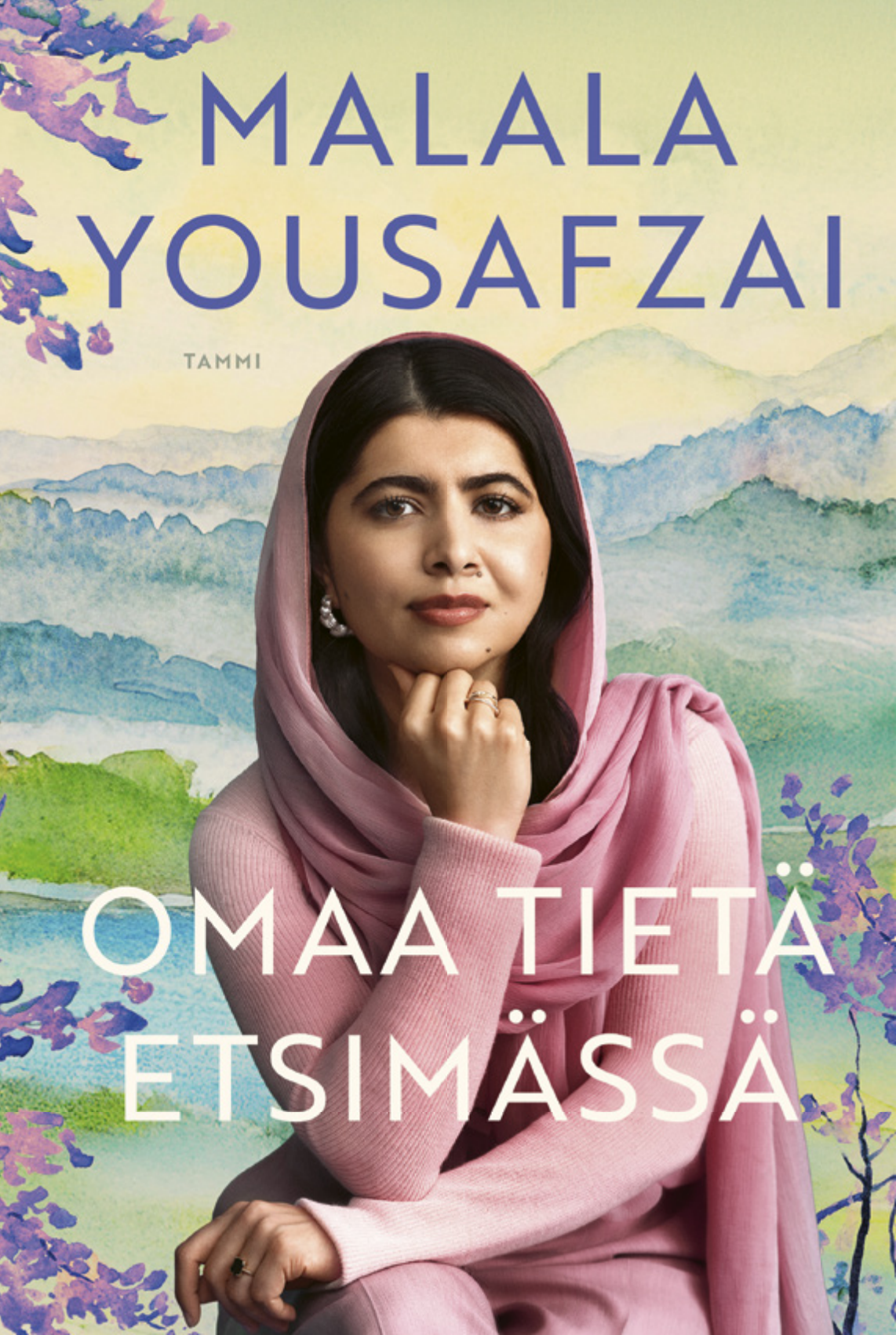

MALALA YOUSAFZAI

TAMMI

OMAA TIETÄ
ETSIMÄSSÄ

MALALA YOUSAFZAI

OMAA TIETÄ ETSIMÄSSÄ

SUOMENTANUT JAANA ISO-MARKKU

TAMMI

HELSINKI

Ensimmäinen painos

Englanninkielinen alkuteos: *Finding My Way*

Copyright © 2025 by Malala Yousafzai

Suomenkielinen laitos © Jaana Iso-Markku ja Tammi 2026

Tammi on osa Werner Söderström Osakeyhtiötä

Lönnrotinkatu 18 A, 00120 Helsinki

ISBN 978-952-04-6328-1

Painettu EU:ssa

Tuoteturvallisuuteen liittyvät tiedustelut: tuotevastuu@tammi.fi

Abaille, Toor Pekaille ja kaikille Shanglan tytöille

JOHDANTO

En tule koskaan tietämään, kuka minun oli määrä olla. Kenties kaikki ihmiset tuntevat samalla tavoin, suhtautuvat uteliaasti elämänsä näkymättömiin tienristeyksiin, harharetkiin ja satunnaisiin kohtaamisiin, jotka muuttavat kaiken. Minua on kuitenkin jäänyt vaivaamaan kuilu sen välillä, millaiseksi kuvittelin elämäni ja millainen siitä tuli. En pääse eroon tunteesta, että jättimäinen käsi tempaisi minut pois yhdestä tarinasta ja pudotti aivan toiseen.

Leutona lokakuun iltana luoti muutti elämäni kulun, erotti minut kodistani, ystävistäni ja kaikesta, mitä rakastin, ja sinkautti minut vieraaseen maailmaan. Olin viisitoistavuotias, eikä minulla ollut vielä ollut aikaa tajuta, kuka halusin olla, kun äkkiä kaikki halusivat kertoa minulle, kuka olin. Inspiraationlähde, sankari, aktivisti. Mutta myös seinäkukkanen, nyrkkeilysäkki, palkanmaksaja. Vanhemmilleni olin kuuliainen tytär. Ystävilleni hyvä kuuntelija. Kun olin yksin, hajosin – koska vaikeinta maailmassa oli olla oma itseni.

Parikymppisenä elämäni oli ahdistuksen ja päättämättömyyden, huolettomien iltojen ja sumuisten aamujen, ystävyysten ja ensirakkauden vyyhti. Oli selvää, ettei siinä ihmeellisessä elämänvaiheessa, jolloin maailma tuntui olevan täynnä mahdollisuuksia, olisi helppoa löytää tietä, joka olisi oikea juuri minulle. Yritin silti karistaa mielestäni muiden ihmisten odotukset ja kuulla oman

ääneni, ottaa huomioon, mitä olin menettänyt ja kuka minusta voisi tulla. Enemmän kuin mitään muuta, halusin ymmärtää oman tarinani.

1.

Jos nouset ylös viiden minuutin kuluttua, ehdit ajoissa, neuvottelin itseni kanssa arvioiden samalla, miten kauan minulta kestäisi pestä hampaani ja tempaista ylleni jotkin vaatteet. Puoli tuntia myöhemmin olin yhä sängyssä selaamassa puhelintani, tutustumassa asuntolahuoneen sisustukseen, kampuksen virtuaalikierrokseen, pakkauslistoihin. Aloittaisin yliopiston jo kahden päivän päästä, ja aivoni kävivät paineella.

Uusia ystäviä! Ei vanhempia! Ei sääntöjä! Olin aivan innoissani, hyppelin varpaillani ja hyräilin itsekseni pukeutuessani ja ajaessani hissillä ikkunattomaan kokoushuoneeseen Keski-Manhattanilla sijaitsevassa hotellissa.

”Olet myöhässä”, tiedottaja huokaisi, ”enkä aio edes kysyä, oletko kerrannut keskeiset puheenaiheet.”

Hymyilin ja kohautin olkapäitäni. Olin kesän aikana matkustanut neljälle mantereelle, tavannut yhdeksän pääministeriä ja puhunut lukuisissa tapahtumissa. Nyt olin New Yorkissa mainostamassa uutta lastenkirjaa, *Malala's Magic Pencil*ä – kuusi tuntia haastatteluja putkeen ja sitten yölento Englantiin, kotiin Birminghamiin. Oli viimeinen työpäiväni hetkeen, mutta ajatukseni olivat jo muualla.

Tiedottaja poistui huoneesta, ja muutamaa hetkeä myöhemmin sisään astui lapsi. Olin kysymäisilläni, oliko tulija eksynyt, kun huomasin, että hänen poolopaitaansa oli kirjailtu aikakauslehden logo ja sen alle *Lapsitoimittaja*.

”Kun olit lapsi, miksi halusit tulla aikuisena?” tyttö kysyi.

”Autonkorjaajaksi!” vastasin ja lisäsin, että olin aina rakastanut palapelejä ja erilaisten asioiden kokoamista.

Seuraava toimittaja ei ollut yhtä viehättävä. Hän ei halunnut kuulla lastenkirjastani vaan yritti siirtää keskustelun päivänpolt-taviin aiheisiin toivoen, että sanoisin jotain riittävän kiistan-alaista hiljaisen uutispäivän piristykseksi. Useimmat hänen kysymyksistään koskivat Yhdysvaltain presidenttiä: ”Mitä haluaisit nuorimpana Nobel-palkinnon saajana sanoa hänelle naisten oikeuksista?” ja ”Kävit Valkoisessa talossa tapaamassa Obamaa. Jos uusi hallinto esittää sinulle kutsun, menetkö?” Tiesin, miten välttyisin nimeni päätymiseltä otsikoihin, enkä tarttunut syöttiin.

Viimeinen haastattelu tehtiin television aamuohjelmaa varten. Juontaja kysyi harkittuja kysymyksiä työstäni ja jokapäiväisestä elämästäni. Olimme jo lopettelemassa, kun hän nojautui minua kohti myötätuntoisin kasvoin.

”Hyökkäyksestä on nyt kulunut viisi vuotta. Ajatteletko sitä yhä joka päivä?” hän kysyi.

Tulihan se sieltä, ajattelin. Enhän minä tietenkään pääsisi pois tästä huoneesta puhumatta asiasta. Minua eivät vaivanneet tai yllättäneet tällaiset kysymykset sinänsä, mutta kylläkin se, miten usein niitä esitettiin. Tämä osa elämääni tuntui minusta hyvin etäiseltä eikä se enää pyörinyt mielessäni, mutta aina kun astuin johonkin huoneeseen, se tuntui työntyvän ohitseni ja täyttävän ilman.

Vartuin Pakistanin syrjäisessä kolkassa, Mingora-nimisessä paikassa. Kotikaupunkini sijaitsi Swatjoen varrella, ja sitä ympäröivät metsät, luonnonkukkaniityt ja valtavat lumihuipuiset vuoret. Elämä laak-

sossamme ei ollut täydellistä – useimmat perheet olivat köyhiä, ja tiukat sosiaaliset normit jarruttivat edistystä etenkin naisten osalta. Paikka oli kuitenkin sykähdyttävän kaunis ja rauhallinen.

Se kaikki muuttui, kun olin kymmenvuotias. Vuorilta tulleet vieraat miehet, joilla oli pitkä parta ja rynnäkkökiväärit, ottivat kaupunkimme valtaansa. Taliban alkoi pommittaa sairaaloita ja hotelleja, teloittaa muusikkoja, opettajia ja poliiseja kadulla ja ilmoittaa uusista säännöistä radiossa useita kertoja päivässä: television katsominen tai musiikin kuuntelu ei ollut sallittua niin kuin ei minkäänlainen viihde tai edes lasten lautapelit. Miehet eivät saaneet ajaa partaansa. Naiset eivät saaneet poistua kotoaan.

Pommien ja laukausten äänten voimistuessa meidän elämämme pieneni. Elimme jatkuvassa pelossa, että rikkoisimme jotain uutta sääntöä, josta emme olleet vielä kuulleet. Lähistöllä asuva mies tapettiin, koska hänen housujensa lahkeet olivat Talibanin mielestä liian pitkät. Eräänä päivänä näin viisivuotiaan veljeni Atalin kaivavan pihalle suurta kuoppaa ja kysyin, mitä hän teki. ”Kaivan hautaa”, hän vastasi.

Kun olin yksitoistavuotias, Taliban ilmoitti, että tytöiltä kiellettäisiin koulunkäynti kolmen viikon kuluttua. Pelko kouraisi sydäntäni. Jos kävisin takarajan jälkeen edelleen oppitunneilla, minut saatettaisiin tappaa. Jos en menisi, elämäni olisi joka tapauksessa ohi. Jo sen ikäisenä tiesin, millainen oli koulua käymättömien tyttöjen kohtalo maassamme: avioliitto varhaisteini-iässä, useita lapsia jo ennen kahdettakymmenettä ikävuotta, loppuelämä muurien takana aviomiehen talossa. Selaista tulevaisuutta en kestänyt edes ajatella.

Aloin kirjoittaa BBC:lle salanimellä blogia, jossa kuvailin elämää terroristihallinnon alaisuudessa. *Koulumme kehotti meitä tyttöjä olemaan käyttämättä koulupukuamme*, kirjoitin, koska se

saattaisi tehdä meistä maalitauluja. Ilmestyimme kaikki kouluun rakkaimmissa vaaleanpunaisissa ja violeteissa mekoissamme. Sitten meitä käskettiin luopumaan värikkäistä vaatteista, koska talibanit eivät pitäneet niistäkään.

Kun takaraja tyttöjen lähdölle koulusta lähestyi, astuin julki-suuteen ja julistin kaikille, jotka suostuivat kuuntelemaan, että minulla oli oikeus koulutukseen. Vannoin, että Taliban ei voisi estää minua oppimasta, vaikka tuhoaisi miten monta koulua tahansa. Esiinnyin myös kansallisella televisiokanavalla ja vaadin, että poliittiset johtajamme nousisivat vastarintaan ja puolustaisivat meitä. Kahden vuoden ajan tuntemani pelon tilalle nousi suuttumus ja raivo. En voinut sallia näiden miesten vievän minulta tulevaisuuttani.

Lopulta Pakistanin armeija aloitti suurimittaisen sotilaallisen operaation ääriaineiksia vastaan. Vanhempani, kaksi pikkuveljeäni ja minä pakenimme tuhansien muiden mukana Mingorasta, kun taistelut alkoivat. Muutaman kuukauden kuluttua armeija sai tilanteen hallintaansa ja me palasimme koteihimme, ja elämä palautui normaaliin uomaansa. Talibanit eivät kuitenkaan olleet poistuneet lopullisesti, eivätkä he olleet unohtaneet, että olin uhmannut heitä. Kun olin viidentoista, aseistautunut mies nousi koulubussiini ja kysyi: ”Kuka teistä on Malala?” Ennen kuin ehdin vastata, hän ampui minua lähietäisyydeltä päähän.

Yhdessä hetkessä koko maailmani muuttui.

Herätessäni koomasta viikkoa myöhemmin havaitsin olevani Birminghamissa, teho-osastolla, joka oli erikoistunut vaikeisiin aivovaurioihin. En ollut koskaan ennen käynyt Pakistanin ulkopuolella, ja nyt minua ympäröivät täysin vieraat ihmiset. Vietin osastolla seuraavat kuukaudet, minulle tehtiin lukuisia leikkauksia, ja opettelini kävelemään ja puhumaan uudelleen.

Kun tarinani levisi ympäri maailmaa, ihmiset alkoivat kuvailla henkilöä, jota en tunnistanut – vakavaa ja ujoa tyttöä, seinäkukasta, jonka oli korotettava äänensä, kun Taliban vei häneltä hänen kirjansa. He tekivät minusta myyttisen sankarittaren, hyveellisen ja velvollisuudentuntoisen, ennalta määrätyn suuruuteen.

Toisinaan kaiken absurdius nauratti minua. Lapsena Mingo-rassa olin kiusankappale. Koulussa kiikutin juoruja tyttöporukasta toiseen ja kerroin vitsejä, joille ystäväni nauroivat mutta jotka samaan aikaan saivat heidät moittimaan minua. Jos joku luokkatovereistani pärjäsi kokeissa minua paremmin, itkin katkeria, noloja kyyneliä tämän epäoikeudenmukaisuuden takia. Kotona olin epäsiisti ja raisu. Katselin lempipainijaani John Cenaa televisiosta ja testasin hänen liikkeitään pikkuveljiini – ja kantelin sitten isälle, kun he tappelivat vastaan. Edes parhaimpina päivinäni en ollut sellainen pidättyväinen pyhimys, jollaiseksi kaikki minua nyt väittivät.

Olin yhä sairaalassa, kun sinne alkoi tulla ihmisiä, jotka tarjoutuivat muuttamaan tarinani kirjoiksi ja elokuviksi. Toimittajat kilpailivat saadakseen ensimmäisen haastatteluni. Kykyjenetsijät halusivat edustaa minua, mutta en ollut ihan varma, minkälaisia kykyjä he uskoivat minulla olevan. ”Miksi sinä olet nyt kuuluisa?” Atal kysyi. Vastasin, että en tiennyt.

Ennen kuin ymmärsinkään, mitä oli tapahtumassa, minut sätettiin vieraaseen elämään, jollaista en olisi halunnut: matkustin ympäri maailmaa pitämässä puheita ja poseeraamassa valokuvajille ja vietin suurimman osan ajastani aikuisten seurassa. Suurten tapahtumien kulissien takana joku heistä saattoi tarttua minua olkapäistä, pyöräyttää ympäri ja hihkaista: ”Tehot päälle, Malala! Anna heille kaikkesi!” Näille aikuisille olin julkinen hahmo ja markkinoitava tuote: he eivät nähneet vieressään istuvaa kiu-

saantunutta teiniä, joka yritti tehdä kotiläksyjään. Heidän läheisyydessään vetäydyin kuoreeni ja minusta tuli se hiljainen tyttö, jollainen he uskoivat minun aina olleen.

Minne tahansa meninkin, ihmiset esittivät saman kysymyksen: ”Mitä muistat ampumisesta?” Kun vastasin, etten pystynyt muistamaan siitä mitään, he tuntuivat melkein pettyneiltä, kuin olisi ollut epäkohteliasta, etten muistanut pelkoani ja kärsimystäni. Kuin pahin minulle koskaan tapahtunut asia olisi ollut mielenkiintoisin osa elämääni. Se sai minut tuntemaan itseni perhoseksi, jonka sydämen läpi on työnnetty neula ja joka on ikuisiksi ajoiksi vangittu pölyisen lasin alle. Heidän edessään seisova elävä tyttö ei ollut yhtä kiehtova kuin koulubussissa istunut nuori haaveilija, joka kohta melkein kuolisi.

”Ajatteletko sitä joka päivä?”

Räpäytin silmiäni ja katsoin aamuohjelman juontajaa. Olisi ollut helppo sanoa, mitä hän ja hänen yleisönsä halusivat kuulla – että ajoittain tunsin pelkoa tai että en ehkä koskaan toipuisi kokonaan saamistani vammoista. Miksi mutkistaa siistiä, traagista kertomusta, joka tuntui vetävän ihmisiä puoleensa niin kovasti?

Jokin oli kuitenkin muuttumassa sisälläni – en halunnut enää esittää sitä roolia. Olin valmis olemaan nuori ja vapaa, osallistumaan seikkailuihin ja tekemään virheitä, elämään elämää, joka tapahtui jossain muualla kuin lentokentillä ja kokoushuoneissa. Tulevaisuus oli apposen auki, ja se odotti minua.

”En ajattele sitä lainkaan”, vastasin. ”Elämäni menee eteenpäin.”

2.

Oxfordiin lähtöä edeltävänä iltana istuin lattialla toivoen, että makuuhuoneeni ovesa olisi lukko. Se oli ollut rikki jo muuttaessamme taloon, ja vaikka olin vuosien mittaan moneen kertaan pyytänyt vanhempiani korjauttamaan sen, he eivät olleet saaneet sitä tehtyä. Työnsin käteni sängyn alle, vedin esiin piilottamani tavarat ja työnsin ne matkalaukkuuni niin nopsasti kuin pystyin.

Äiti ja minä olimme olleet lukkiutuneena kylmään sotaan koko kesän, aina siitä lähtien, kun hän oli ottanut tehtäväkseen koota yliopistopuvustoni. Siinä ei ollut mitään uutta: jo vuosia hän oli ennen nukkumaanmenoani ripustanut vaatekaappini oveen vaatteet, jotka halusi minun laittavan päälleni. Jos yritin osoittaa edes vähän itsenäisyyttä ja ilmestyin seuraavana aamuna aamiaiselle muissa kuin hänen valitsemissaan vaatteissa, hän kysyi: ”Mitä luulet, hyväksyykö Allah sen, että tyttäret eivät tottele äitejään?” Ei tuntunut viisaalta yrittää vastata kysymykseen, joten palasin huoneeseeni.

Minne olinkin menossa, äiti vaati, että pukeutuisin pataanien – etninen ryhmä, johon perheeni kuuluu – perinteisiin vaatteisiin. Se tarkoitti vain yhtä asua, *shalwar kameezia* – löysiä pussihousuja, telttamaista tunikaa ja huivia. Äärimmäisen konservatiivisessa kulttuurissamme naisen vaatteiden on aina peitettävä kaikki iho ranteiden tai nilkkojen yläpuolella. Lisäksi vaatekap-

paleet ovat väljiä eivätkä anna minkäänlaisia vihjeitä naisellisista muodoista.

Kaiken kesää äiti oli koonnut minulle omaa shalwar kameezien ”yliopistokokoelmaansa”. Oli esimerkiksi voimakkaan pinkit paisleykuvioiset housut ja yläosa, jonka hihansuissa oli yhteen sopivat tupsut. Ja limenvihreä asu runsain helmikirjailuin. Sekä huomiota herättäviä kukkakuvioita, jotka aiheuttivat huimausta, jos niitä katsoi liian kauan. Musta, norsunluunvalkoinen ja ruskea eivät tulleet kysymykseen, koska äidin mukaan neutraalit värit olivat hyvän kankaan haaskausta.

En voi sanoa, että minulla olisi siihen aikaan ollut omaa tyyliä, mutta tiesin, etten missään tapauksessa voisi mennä Oxfordiin asuissa, jotka näyttivät sarjalta neonvärisiä korostuskyniä. Niinpä kun äiti oli kaupungilla ostoksilla, googlasin sanat ”miten pukeutua yliopistoon vuonna 2017” ja tilasin, mitä kuvissa näkyi – farkkuja, raidallisia t-paitoja, tikatun lentäjäntakin. Sanoilla ”Selena Gomez vapaa-ajan vaatteet” tehty haku johdatti minut ylisuurten villatakkien ja Adidaksen Superstar-lenkkarien luo. Paksut neulotut kaulahuivit, kirjaillut neuleet, musta puhvihihallinen mekko ja useammat kuin yhdet nilkkurit sujautettiin kaikki kätköön odottamaan ensiesiintymistään.

Tungin kaikki ostokseni matkalaukkuun ja heitin niiden päälle muutaman kameezin siltä varalta, että äiti päättäisi tehdä vielä viime hetken tarkastuksen. Tiesin, että uusi tyylini selviäisi hänelle lopulta eikä hän olisi siitä iloinen, mutta sen riskin olin valmis ottamaan.

Minulle ne eivät olleet vain vaatteita – ne olivat suojaväritys. Se Malala, jonka kaikki tunnistivat, joka seisoi puhujalavoilla, antoi nimikirjoituksia ja kätteli maailman johtohenkilöitä, pukeutui shalwar kameeziin. Oxfordissa halusin kuitenkin sulau-

tua joukkoon, olla kuin kuka tahansa opiskelija lenkkareissa ja farkuissa. Minun oli pidettävä huolta siitä, että yliopistoajastani tulisi erilainen kuin lukiosta.

Kun minut päästettiin pois sairaalasta ja aloitin yhdeksännen luokan birminghamilaisessa tyttökoulussa, otaksuin, että saisin nopeasti joukon uusia ystäviä, birminghamilaisia versioita Mingoran luokkatovereistani. Kuvittelin, miten kävelisimme iltapäivisin kotiin käsikkäin, nauraen sisäpiirivitseille. Tytöt pitäisivät minut ajan tasalla kaikista juoruista ja kertoisivat, ketkä opettajat olivat lepsuja ja ketkä taas ankaria.

Asiat eivät aivan menneet suunnitelmieni mukaan. Useimmat tytöt uudessa koulussani olivat tunteneet toisensa lastentarhasta lähtien ja muodostaneet jo vuosia aikaisemmin kahden kolmen tytön tiiviitä porukoita. He eivät olleet epäystävällisiä mutta eivät myöskään toivottaneet minua tervetulleeksi. Ruokatunnilla otin tarjottimeni ja etsin itselleni lähimmän istumapaikan vilkuillen varkain ympärilleni ystävällisiä kasvoja etsien. Jos kukaan ei puhunut minulle, kaivoin esiin kirjan ja olin lukevinani. Yhtenä päivänä keräsin rohkeuteni esittääkseni toisille tytöille kysymyksen. Nojauduin pöydän yli, osoitin lautastani ja sanoin: ”Anteeksi, mutta voisitteko kertoa, mitä tämä ’kalapuikko’ on?” Tytöt näyttivät kaikki hämmentyneiltä, ja yksi heistä vastasi: ”Se on vain kalaa, mitä muutakaan?” Sitten he jatkoivat keskusteluaan.

Kun joku kertoi luokassa vitsin, nauroin muiden tyttöjen mukana teeskennellen, että minäkin ymmärsin sen. En tunnistanut ainoatakaan asioista, joihin he viittasivat. Mingorassa, jossa lähes kellään ei ollut internetyhteyttä, olimme kuulleet amerikkalai-

sesta tai brittiläisestä popkulttuurista vain kaikuja, niitä, jotka olivat tarpeeksi voimakkaita kantamaan maailman ympäri ja laskeutumaan meidänkin laaksoomme: *Titanic*, World Wrestling Entertainment, Taylor Swift. Se vähä, mitä tiesin englantilaisesta elämäntyylistä, oli peräisin yhdestä lukemastani Jane Austenin romaanista. Ensimmäisen koulupäiväni jälkeen tulin siihen tulokseen, että kirja ei ollut aivan ajan tasalla.

Toisinaan etuportille ilmestyi valokuvaajia, jotka yrittivät napata kuvia minusta, kun olin menossa sisään koulurakennukseen tai tulossa ulos sieltä. Inhosin sitä ja pelkäsin muiden tyttöjen ajattelevan, että olin joko ylimielinen tai teeskentelijä. Pian kävi kuitenkin ilmi, ettei ketään kiinnostanut se, että olin kuuluisa, koska en yksinkertaisesti ollut cool. Me käytimme kaikki koulupukuja, mutta minun vekkiahameeni helma ulottui nilkkoihin saakka, eli se oli puolet säädettyä pituutta pidempi. Sen lisäksi äiti vaati, että käytin jopa keväisin läpinäkymättömiä mustia sukahousuja, jotta mikään osa sääristäni ei paljastuisi.

Vammani pahensivat vielä tilannetta. Olin viisitoistavuotias ja käytin kuulokojetta. Luoti oli tuhonnut vasemman tärykalvoni ja vahingoittanut kasvohermoa, niin että toinen puoli kasvoistani oli halvaantunut. Suuni ei kyennyt enää muodostamaan hymyä, joten pystyin tarjoamaan uusille luokkatovereilleni vain vaivaantuneen virnistyksen. Huolimatta siitä, että olin kuukausien ajan opetellut kuntoutuksessa kävelemään uudestaan, liikuin vielä hitaasti energisten teinityttöjen keskellä – kuin toiveikas pikku aave, joka yritti päästä takaisin elävien maailmaan.

Ensisijainen tehtäväsi ei liene seurusteleminen muiden kanssa, sanoin itselleni, kun olin viikkojen ajan yrittänyt hankkia ystäviä ja epäonnistunut siinä. *Koulussa on tarkoitus hankkia hyviä arvosanoja, jotta pääsee yliopistoon.* Sitten näin muutaman ensimmäi-

sen kokeeni arvosanat: 41 % maksimipisteistä englannissa, 57 % biologiassa, 63 % maantieteessä. Olin aina ollut huippuoppilas, mutta nyt olin järkyttynyt ja nolona.

Pakistanissa opettajat painottivat ulkoa oppimista. Ei tarvinnut ymmärtää perustavia käsitteitä, jos pystyi toistamaan, mitä oppikirjassa sanottiin. Uudessa koulussani odotettiin kriittistä ajattelua ja analysointia, ja sellaista opiskelutapaa en hallinnut. Jonkin aikaa sain hyviä arvosanoja vain algebrassa, sillä matematiikassa tuntuivat pätevän samat vastaukset kaikkialla maailmassa.

Koska halusin ehdottomasti parantaa koulumenestystäni, opiskelin tuntikausia joka ilta. Luin opettajien määräämät kirjat ja niiden päälle lisälukemistot, jotka olin itse määrännyt itselleni. Kun vastaan tuli sana, jota en tunnistanut, etsin sen merkityksen ja kirjoitin määritelmän post-it-lapulle. Pian makuuhuoneeni seinä peittivät pienet keltaiset neliöt, joihin oli silmukkaisella käsialallani kirjoitettu selityksiä esimerkiksi sellaisille sanoille kuin ”cat burglar”, ”crepuscule” ja ”pensive”.

Arvosanani paranivat vähitellen, mutta sosiaalinen elämäni ei, ja huomasin usein vilkuilevani kelloa koko päivän. Kun tulin kouluun aamulla, Mingorassa oli keskipäivä. Vanhat ystäväni söivät lounasta, yhdistivät rupiansa ostaakseen samosojia ja mango-mehua. Muutamaa tuntia myöhemmin, kun minä siirtelin kylmiä herneitä kahvilan ruokatarjottimella, he istuivat television edessä katsomassa *Sharatia*, intialaista jäljitelmää *Sabrina*, *teeninoidasta*. Jos jotkut Birminghamin tytöistä ehkä harkitsivatkin lähestyvänsä minua, heidät lannisti tuskainen ilme silmissäni – se, että tunnuin aina olevan ajatuksissani.

Muutaman viikon välein soitin parhaalle ystävälleni Moniballe ja kyselin häneltä viimeisimpiä uutisia ja juoruja. *Mitä Bollywood-kappaletta bussissa laulettiin nykyisin? Oliko joku jou-*

tunut hankaluuksiin koulussa? Mitä vanhemmat tytöt puuhasivat?

Esitin parhaita imitaatioitani keskikoulun opettajistamme vain kuullakseni Moniban nauravan. Hän tiesi kuitenkin aina, milloin jokin oli vinossa. ”Miksi et koskaan puhu itsestäsi?” hän kysyi.

”Pyh, koska kaikki koulussani on tylsää”, vastustelin. ”Usko minua, nukahtaisit puhelimeen.” En halunnut kertoa, että en ollut enää se hänen muistamansa hauska, puhelias tyttö.

Kuuden yksinäisen kuukauden jälkeen päätin ryhtyä toimeen ja tehdä kaiken voitavani, jotta saisin elämäni uuteen alkuun. Urheilupäivänä ilmoittauduin 50 metrin pikamatkalle ja tulin viimeiseksi. Asetuin ehdolle oppilaskunnan vaaleissa, enkä tullut valituksi. Kun suositut tytöt vaativat, että kaikkien oli osallistuttava flash mobiin, tein kuten käskettiin. Seisoin pulpettini päällä ja taputin väärässä rytmissä sellaisen laulun tahtiin, jota en ollut koskaan ennen kuullut. Se kaikki oli juuri niin piinallista kuin miltä kuulostaakin.

Sitten sain lopultakin ystävän. Alice oli riitaantunut parhaan kaverinsa kanssa, ja minä olin valmis astumaan siihen rooliin. Takerruin häneen koulun käytävällä ja lounaspöydässä ja kuiskailin kysymyksiä hänen korvaansa, kun en pystynyt seuraamaan muiden tyttöjen keskustelua. Toisinaan hän tuli meille illalliselle. Hän piti äitini pakorasta, ja minä pidin siitä, että tunsin itseni normaaliksi tunnin tai pari. Kun Alice meni juhliin, joihin en saanut osallistua tai joihin minua ei ollut kutsuttu, hän lähetti sieltä kuvia, niin etten tuntenut jääneeni ulkopuolelle.

Niin kiitollinen kuin Alicesta olinkin, kaipasin kuulua jälleen tyttöporukkaan, olla sellaisten ihmisten ympäröimä, jotka ymmärsivät minua ja jakoivat muistoni. Lapsuudenystäväni olivat muovanneet minua tavoilla, joita en kyennyt selittämään Alicelle sen paremmin kuin kenellekään muullekaan. Alakoulussa olimme

selvinneet valtavasta maanjärityksestä, painautuneet toisiamme vasten luokassamme, kun huone oli alkanut täristä ja lattia halkeilla jalkojemme alla. Muutamaa vuotta myöhemmin joki paisui ja tulvi luokkahuoneeseemme peittäen kaiken rintaan saakka ulottuvalla mutakerroksella. Haju oli kauhea, mutta me puhdistimme lattiat ja seinät yhdessä. Koulu oli meidän maailmamme, paikka, jossa voimme olla oma itsemme, ja me halusimme pitää huolta siitä. Viimeisenä koulupäivänä ennen Talibanin määrääikää jäimme koulun pihalle vielä pitkään sen jälkeen, kun kello oli soinnut viimeisen kerran, leikimme jäähippaa ja lauloimme lauluja. Kun opettajat sanoivat, että meidän oli lähdettävä, halusimme toisiamme ja itkimme. Mitä tahansa katastrofeja tai vaaroja kohtasimme, tunsin aina olevani turvassa, kun olimme yhdessä.

Kun armeija ajoi Talibanin pois ja me palasimme kouluun, olimme haltioissamme ja tunsimme itsemme voittamattomiksi. Vuorille suuntautuneella kouluretkellä Moniba ja minä seisomme putouksen alla ja lauloimme täyttä kurkkua Taylor Swiftin ”Love Storya”. Myöhemmin sinä vuonna luokkamme matkusti pääkaupunki Islamabadiin. Kävimme katsomassa näytelmän, söimme Pekingin ankalla täytettyjä lettuja kiinalaisessa ravintolassa ja katselimme silmät suurina naisia, jotka kävelivät kadulla ilman päähuiivia. Se oli ensimmäinen kurkistuksemme maailmaan oman syrjäisen vuoristokaupunkimme ulkopuolella, ja palasimme kotiin mukanaamme hurjia unelmia tulevaisuuden varalle.

Luulin, että menisimme yliopistoon yhdessä. Viisitoistavuotiaana en ollut edennyt ajatuksissani juurikaan sen pidemmälle, mutta en ollut koskaan kuvitellut elämää ilman ystäviäni. Nyt olin menossa Oxfordiin yksin, mukanaani laukku täynnä trendikäitä vaatteita ja unelmat vähemmän yksinäisestä elämästä.

3.

Orientaatioviikon ensimmäisenä päivänä tutkailin herätessäni nukkavierua valtakuntaani. Asuntolahuoneen matossa oli rispaantuneet reumat ja palamisjälkiä, jotka olivat syntyneet aiempien opiskelijoiden silittäessä vaatteitaan lattialla. Ällöttävän kelmainen maali hilseili seiniltä, eikä kylpyhuoneen käsienpesuallas ollut keittokulhoa suurempi. Se kaikki oli kuitenkin kokonaan minun – paikka, jossa kukaan ei voinut tulla sanomaan, mihin aikaan piti mennä nukkumaan tai mitä piti syödä – ja rakastuin siihen heti.

Avasin puhelimeni ja selailin Instagramia, jossa muut opiskelijat jo postailivat aamulenkkeistään, aamiaisesta ruokasalissa tai kirjakauppakäynneistä. En halunnut jäädä paitsi mistään, joten hyppäsin ylös sängystä, puin päälleni ja olin jo puolimatassa käytävällä, kun takaani kuului ääni: ”Voisitko odottaa meitä!”

”Anteeksi, kaverit”, vastasin, pyörähdin ympäri ja kävelin takaisin. Naapurihuoneeseen oli majoitettu kaksi Suur-Lontoon poliisitoimen poliisia. He kuuluivat erityissuojeluosastoon, joka tarjoaa suojaa tunnetuille henkilöille. Saavuttuani Isoon-Britanniaan hallitus oli ilmoittanut minulle, että henkeni oli uhattuna, ja tarjonnut palveluitaan. Olin tuhansien kilometrien päässä Pakistanista, mutta henkeni oli yhä vaarassa, sillä Taliban uudisti säännöllisesti uhkauksensa tappaa minut. Siitä lähtien turvatiimi oli ollut osa jokapäiväistä elämääni: se saat-

toi minut kouluun, nouti koulupäivän päättyessä ja vartioi vanhempieni taloa öisin.

Muutamaa viikkoa ennen kuin lähdin Oxfordiin, poliisit esittelivät minulle suunnitelmansa: he asuisivat asuntolassa ja kävelisivät mukanani kaikille luennoilleni. Sinne, minne en voisi kävellä, he ajaisivat minut luodinkestävällä autolla. Jos menisin illalliselle tai bileisiin, pari pikkutakkeihin pukeutunutta keski-ikäistä setää korvanappeineen olisi siellä myös. *Jokaisen yliopistossa opiskelevan tytön toiveuni*, ajattelin. Olin kiitollinen heidän suojeluksestaan ja ymmärsin sen tarpeelliseksi, mutta toivoin, etteivät he loisi estettä minun ja muiden opiskelijoiden välille.

Turvamiehet huomaamattomasti perässäni kävelin ilmoittautumiskeskukseen suorittamaan päivän ensimmäisen tehtävän: otattamaan itsestäni valokuvan opiskelijakorttia varten. *Hymyile, katso silmiin, ole lähestyttävä!* Sen jälkeen, kun olin saapunut yliopistoon edellisenä päivänä, olin tervehtinyt muutamaa saman kerroksen opiskelijaa, mutta en ollut vielä puhunut kunnolla kenenkään kanssa. Nyt oli aika ryhtyä tosissaan tutustumaan ihmisiin. *Kaikilla on tänään ensimmäinen päivä. Eikä nyt olla lukiossa. Minun ei tarvitse vain norkoilla odottamassa, että joku tulee puhumaan minulle.*

Napattuani mukaan kartan ja kuluvan viikon ohjelman huomasiin erään tytön seisoskelevan yksinään ja lähdin kävelemään häntä kohti. Hän oli lyhyt kuten minä, ja hänellä oli vaaleat hiukset, kilpikonnakuviolliset lasit ja rohkaiseva hymy.

”Hei, minä olen Malala”, sanoin yrittäen parhaani mukaan kuulostaa rennolta mutta ystävälliseltä.

Tyttö otti askeleen taaksepäin eikä sanonut mitään. *Ei taas tätä.*

”Sori, sori! Oikosulku aivoissa”, häneltä pääsi. ”Minä olen Cora. Mukava tavata.”

EN TULE KOSKAAN TIENTÄMÄÄN, KUKA MINUN OLI MÄÄRÄ OLLA.

Kenties kaikki ihmiset suhtautuvat uteliaasti elämänsä näkymättömiin risteyskohtiin, harharetkiin ja satunnaisiin kohtaamisiin, jotka muuttavat kaiken. Minua on kuitenkin jäänyt vaivaamaan kuilu sen välillä, millaiseksi kuvittelin elämäni ja millainen siitä tuli. En pääse eroon tunteesta, että jättimäinen käsi tempaisi minut pois yhdestä tarinasta ja pudotti aivan toiseen...

www.tammi.fi

99.1

ISBN 978-952-04-6328-1